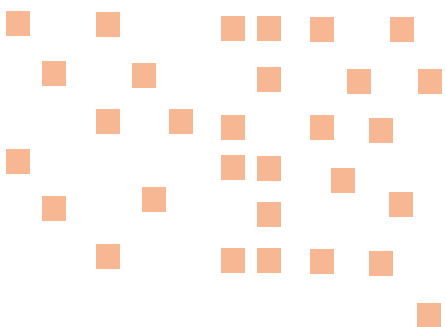

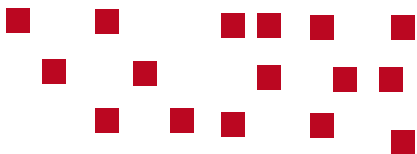
WENEZUELA

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej

DPU-WIKP-424/157/2025
21.03.2025

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Wenezueli.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 31 mln.^[1]

Skład etniczny: W Wenezueli brak jest wyodrębnionych grup etnicznych. Większość mieszkańców pochodzi ze związków zawartych pomiędzy Europejczykami a Indianami południowoamerykańskimi i Afrykanami. Przeważająca część ludności ma udokumentowane pochodzenie europejskie (głównie hiszpańskie, portugalskie, włoskie i niemieckie).^[2]

Skład religijny: katolicy 48,1%, protestanci 31,6% (ewangelicy 31,4%, adwentyści 0,2%), świadkowie Jehowy 1,4%, umbanda 0,7%, agnostycy 0,1%, ateiści, 0,4%, inni ok. 17,8%.^[3]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Zgodnie z konstytucją z 1999 r., Boliwariańska Republika Wenezueli (hiszp. *República Bolivariana de Venezuela*), jest federalną republiką prezydencką.^[4]

Wenezuela była jednym z trzech krajów, które wyłoniły się po upadku Wielkiej Kolumbii w 1830 r. (pozostałe to Ekwador i Nowa Granada, która stała się Kolumbią). Przez większą część pierwszej połowy XX wieku Wenezuelą rządzili wojskowi, którzy promowali przemysł naftowy i pozwalali na pewne reformy społeczne. Dojście do władzy i sprawowanie rządów przez Hugo Chaveza, prezydenta w latach 1999-2013, spowodowało coraz bardziej autorytarną kontrolę nad innymi gałęziami władzy. Ta niedemokratyczna tendencja utrzymuje się do tej pory, również po dojściu do władzy Nicolasa Maduro.^[5]

¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁵ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Terytorium Wenezueli dzieli się na 23 stany (*estados*), jeden Dystrykt Stołeczny (*distrito capital*), odpowiadający miastu Caracas, i dependencje federalne (*dependencias federales*), składające się z 11 federalnie kontrolowanych wysp łącznie z 72 pojedynczymi wyspami.^[6]

Stanami Wenezueli są: Amazonas, Anzoátegui, Apure, Aragua, Barinas, Bolívar, Carabobo, Cojedes, Delta Amacuro, Falcón, Guárico, Lara, Mérida, Miranda, Monagas, Nueva Esparta, Portuguesa, Sucre, Táchira, Trujillo, Vargas, Yaracuy i Zulia. Stany podzielone są na 335 gmin (*municipios*), które z kolei dzielą się na ponad tysiąc parafii (*parroquias*).^[7]

Mapa. Podział administracyjny Wenezueli.^[8]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Władzę wykonawczą w Wenezueli sprawuje prezydent, który jest jednocześnie szefem rządu. Jest wybierany na sześcioletnią kadencję w wyborach

⁶ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Wenezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁷ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Wenezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁸ Wilfredor (Wikipedia), Political divisions of Venezuela, CC-BY-SA-2.5 and older versions (2.0 and 1.0), 16.04.2028, https://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_Venezuela

powszechnych (nie ma ograniczenia kadencji). Mianuje wiceprezydentów i ministrów. Prezydent pełni funkcję zarówno głowy państwa, jak i szefa rządu.^[9]

Ostatnie wybory odbyły się 28 lipca 2024 r. (następne odbędą się w 2030 r.). Oficjalne wyniki prezydenckich wyborów z 2024 r. są kwestionowane; **Nicolas MADURO Moros** (PSUV) został ogłoszony zwycięzcą przez kontrolowaną przez MADURO Krajową Radę Wyborczą miał zdobyć 52% głosów, **Edmundo GONZÁLEZ Urrutia** (Niezależny) 43,2%, **Luis Eduardo MARTÍNEZ** (AD) 1,2%, inni 3. 6%. Dowody wskazują na to, że największą liczbę głosów zdobył Gonzalez Urrutia.^[10]

Rząd i premier. Prezydent jest jednocześnie głową państwa i szefem rządu.^[11]

Parlament i wybory parlamentarne. Władzę ustawodawczą w Wenezueli sprawuje jednoizbowe Zgromadzenie Narodowe **Asamblea Nacional**, składające się z 277 deputowanych (liczba miejsc w parlamencie została zwiększona z 67 do 277 w 2020 r.), wybieranych w wyborach powszechnych na pięcioletnią kadencję. Deputowani i zastępcy wybierani są w poszczególnych stanach. Ich liczba zależy od liczby mieszkańców stanów.^[12]

Główne partie opozycyjne odmówiły udziału w wyborach do Zgromadzenia Narodowego w 2020 r., powołując się na kontrolę reżimu nad Krajową Radą Wyborczą i próby zastąpienia przywódców ich partii. Według oficjalnych wyników koalicja kierowana przez rządzącą Zjednoczoną Partię Socjalistyczną Wenezueli (PSUV) zdobyła 253 z 277 miejsc w Zgromadzeniu.^[13]

Kolejne wybory parlamentarne w Wenezueli przewidziane są na 2025 r.^[14]

SYSTEM PRAWNY

W Wenezueli obowiązuje system prawa cywilnego oparty na hiszpańskim kodeksie cywilnym.^[15]

KARA ŚMIERCI

Prawo Wenezueli nie przewiduje kary śmierci. Nie jest ona orzekana ani wykonywana. Wenezuela jest pierwszym krajem, który całkowicie zniósł karę śmierci w 1863 r.^{[16][17]}

⁹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

¹⁰ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

¹¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

¹² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

¹³ Freedom House, 2024 Freedom in the World – Venezuela, <https://freedomhouse.org/country/venezuela/freedom-world/2024>

¹⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

¹⁵ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

¹⁶ Amnesty International, Venezuela Overview, <https://www.amnesty.org/en/location/americas/south-america/venezuela/>

¹⁷ Wikipedia, Capital punishment in Venezuela, https://en.wikipedia.org/wiki/Capital_punishment_in_Venezuela

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

ANALIZA STATYSTYCZNA

Według danych ACLED, w 2023 r. doszło w Wenezueli do ok. 3463 różnego rodzaju incydentów, w których śmierć poniosło 618 osób (funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili), w 2024 r. –2175 incydentów z 536 ofiarami śmiertelnymi.^[18]

W 2018 r., gdy rozpoczynano tworzenie projektu ACLED nie włączano przemocy gangów jako czynnika wpływającego na działania państwa w zakresie bezpieczeństwa publicznego, jednak w związku ze statystykami oraz pogarszającą się sytuacją polityczną, społeczną i ekonomiczną w Wenezueli nastąpiło umacnianie się gangów (szczególnie w okresie coronavirusa-19), dlatego uznano, że Wenezuela należy do krajów, w których przemoc gangów kwalifikuje się jako przemoc polityczna i jest uwzględniona w powyższej statystyce.^[19]

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Za bezpieczeństwo w Wenezueli odpowiadają siły Narodowe Boliwariańskie Siły Zbrojne (*La Fuerza Armada Nacional Bolivariana - FANB*). Składają się z piechoty, piechoty morskiej, lotnictwa, milicji wojskowej (wraz z oddziałem cywilnych ochotników) i Gwardii Narodowej.^[20]

Są one odpowiedzialne za zapewnienie niepodległości, suwerenności i integralności terytorialnej Wenezueli, ale pomagają również w utrzymaniu bezpieczeństwa wewnętrznego, prowadzą misje antynarkotkowe, przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i zapewniają pomoc humanitarną w przypadku katastrof. Wojsko prowadzi operacje bezpieczeństwa wewnętrznego w dużych częściach kraju przeciwko nielegalnym grupom zbrojnym działającym w regionie przygranicznym Kolumbii i innych obszarach. Armia Wenezueli ma bliskie powiązania z Chinami i Rosją, w tym zakup broni i wsparcie techniczne.^[21]

FANB są rozmieszczone w całym kraju w jednym morskim i siedmiu geograficznych regionalnych dowództwach znanych jako Integralne Strategiczne Regiony Obrony (*Regiones Estratégicas de Defensa Integral - REDI*), które są upoważnione do zaspokajania potrzeb obronnych, bezpieczeństwa, społecznych i gospodarczych odpowiednich obszarów odpowiedzialności; REDI są podzielone na strefy i komendy stanowe. Gwardia Narodowa jest również zorganizowana w komendy regionalne.^[22]

¹⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Venezuela,01.01.2023-31-01.2024, dane pobrano 15.01.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Armed Groups in Venezuela, 2.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/aced-methodology-for-coding-armed-groups-in-venezuela/>

²⁰ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

²¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

²² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

Wojsko wenezuelskie odgrywa dużą rolę w gospodarce i polityce kierują wieloma firmami prywatnymi i spółkami państwowymi, kontroluje także część ministerstw.^[23]

Milicja wojskowa jest podobno podzielona na służbę rezerwową, komponent straży terytorialnej składający się z lokalnych batalionów i oddziałów oraz siły straży przybrzeżnej.^[24]

W Wenezueli istnieje również policja podlegająca Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości i Pokoju.^[25]

Wenezuela rości sobie prawo do gęsto zalesionego regionu Essequibo, który zajmuje około dwóch trzecich terytorium Gujany. Wenezuela od dawna zgłasza pretensje do tej ziemi, która jej zdaniem w hiszpańskim okresie kolonialnym znajdowała się w jej granicach. W 2015 r. zainteresowanie Wenezueli regionem Essequibo znacząco wzrosło po odkryciu tam w 2015 r. bogatych złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. 3 grudnia 2023 r. w Wenezueli zostało zorganizowane referendum, w którym Wenezuelczycy odpowiadali na pytania, czy zgadzają się na utworzenie w regionie Essequibo nowego państwa, nadania jego ludności obywatelstwa wenezuelskiego i "wpisanie tego państwa na mapę terytorium Wenezueli". Władze wyborcze Wenezueli ogłosiły, że wyborcy masowo poparli w referendum zorganizowanym przez prezydenta Nicolasa Maduro przejście kontroli nad częścią sąsiedniej Gujany. Po referendum Maduro wezwał do rozpoczęcia eksploatacji surowców naturalnych w tym regionie i zapowiedział szereg działań mających na celu przejście kontroli nad Essequibo, w tym wydawanie wenezuelskich dokumentów tożsamości lokalnej ludności. W reakcji na działania podejmowane przez władze w Caracas, rząd Gujany podjął decyzję o zainicjowaniu manewrów wojskowych w rejonie przygranicznym z Wenezuelą. W styczniu 2024 r. Wenezuela i Gujana zgodziły się na pokojowe rozwiązanie sporu. Mimo to, reżim w Caracas zwiększa obecność wojskową w pobliżu tego obszaru.^{[26][27][28][29]} Według przedstawicieli wojska wenezuelskiego Maduro czyni obecnie przygotowania militarne do przejścia Essequibo.^[30]

W samej Wenezueli nie są prowadzone operacje wojskowe na dużą skalę, a podejmowane działania mają charakter mniejszych operacji takich jak wymiana ognia z grupami przestępczymi. ACLED wymienia tylko jeden przypadek ataków z powietrza, które miały miejsce w sierpniu 2024 r. w gminie Acevedo (Caucagua, Miranda). Wenezuelskie siły powietrzne przeprowadziły naloty na obszary

²³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Wenezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

²⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Wenezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

²⁵ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Wenezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

²⁶ Gazeta prawna, Wenezuela gromadzi swoje wojsko przy granicy z Gujaną. Będzie konflikt?, 13.02.2024, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/9430910.wenezuela-gromadzi-swoje-wojsko-przy-granicy-z-gujana-bedzie-konflikt.html>

²⁷ TVN24, "Egzystencjalne zagrożenie". Wenezuela zagłosowała za przejściem ponad połowy terytorium sąsiedniego państwa, 04.12.2024, <https://tvn24.pl/swiat/wenezuela-referendum-ws-przejecia-essequibo-ponad-polowy-terytorium-gujany-wyniki-konsekwencje-st7502807>

²⁸ TVN24, Wenezuelski dyktator pyta obywateli, czy chcą przyłączenia bogatego w ropę regionu sąsiedniego kraju, 03.12.2024, <https://tvn24.pl/swiat/wenezuela-gujana-referendum-o-zajeciu-regionu-essequibo-st7497244>

²⁹ Defence24.pl, Masowe poparcie ludności Wenezueli dla planów przejścia części Gujany, 04.12.2023, <https://defence24.pl/geopolityka/masowe-poparcie-ludnosci-wenezueli-dla-planow-przejecia-czesci-gujany>

³⁰ Dialogo Americas, Maduro Stokes Up Essequibo Conflict to Gain Legitimacy, 13.03.2025, <https://dialogo-americas.com/articles/maduro-stokes-up-essequibo-conflict-to-gain-legitimacy/>

kontrolowane przez gang Tren del Llano w ramach trwającej operacji bezpieczeństwa przeciwko tej grupie.^[31]

W sferze wewnętrznej, od końca lat 2000 Wenezuela doświadcza poważnego kryzysu politycznego i niepokojów. W 1999 r. Hugo Chávez objął urząd prezydenta Wenezueli i pozostał u władzy aż do swojej śmierci w marcu 2013 r. W pierwszych latach rządów Cháveza w Wenezueli wprowadzono programy socjalne, które zwiększyły dostęp obywateli do żywności, mieszkań, opieki zdrowotnej i edukacji, a także zmniejszyły ubóstwo. Niemniej jednak kilka czynników, w tym niewłaściwe zarządzanie zasobami, brak inwestycji w infrastrukturę i inflacja, zahamowały wzrost gospodarczy i wpędziły kraj w poważny kryzys gospodarczy w 2014 r.^[32]

Colectivos. Aby zdobyć poparcie społeczne, Chavez założył w 2001 r. organizacje społeczne o nazwie „Boliwarian Circles” zwane jako *colectivos*. Grupy te podobno otrzymywały fundusze i broń bezpośrednio od rządu, aby atakować dysydenckich protestujących, a później przekształciły się w prorządowe milicje znane dziś jako *colectivos*. Niektóre *colectivos* są nadal nieuzbrojone i koncentrują się na swojej pierwotnej roli, jaką jest poprawa życia społeczności i organizowanie działań kulturalnych, wiele z nich jednak zwróciło się w stronę działalności przestępczej, takiej jak handel narkotykami, wymuszenia i nielegalny hazard. W niektórych miejscach, takich jak dzielnica 23 de Enero w Caracas, *colectivos* funkcjonują jako rodzaj „mikropaństw” i mogą nawet mieć wpływ na to, kiedy policja ma prawo wjazdu na ich teren.^[33] *Colectivos* mogą kontrolować podstawowe dobra na obszarach pod ich nadzorem np. wodę, gaz, środki transportu. Są również zaangażowane w dystrybucję subsydiowanej żywności, we współpracy z Lokalnymi Komitetami Zaopatrzenia i Produkcji (Comités Locales de Abastecimiento y Producción - CLAP), które zarządzają pomocą żywnościową od rządu, oraz Jednostkami Bojowymi Hugo Cháveza (Unidades de Batalla Hugo Chávez - UBCH), patriotycznymi grupami pod kierownictwem partii rządzącej, które mają bronić Chavismo. Dzieje się tak np. w stanie Lara.^[34]

Wśród struktur typowo przestępczych w Wenezueli wyróżnia się ponadto:

Megabandas (mega-gangi), które są silnie uzbrojonymi, wysoce zorganizowanymi gangami liczącymi co najmniej 50 członków. Coraz częściej biorą udział w handlu narkotykami, wymuszeniach, porwaniach i zabójstwach na zlecenie. Rozprzestrzenianie się megaband przypisuje się ubocznemu skutkowi inicjatywy „Strefa Pokoju” powstałej za rządu Maduro z 2013 r., w ramach której rząd zgodził się zawiesić operacje policyjne w wyznaczonych dzielnicach, zwanych „Strefami Pokoju”, pod warunkiem, że gangi zaprzestaną swojej działalności przestępczej i pomogą utrzymać pokój. Eksperci uważają, że zamiast doprowadzić do zmniejszenia

³¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, 1.01.2023-31-01.2024, dane pobrano 15.01.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Armed Groups in Venezuela, 2.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/aced-methodology-for-coding-armed-groups-in-venezuela/>

³³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Armed Groups in Venezuela, 2.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/aced-methodology-for-coding-armed-groups-in-venezuela/>

³⁴ In Sight Crime, In Lara, Venezuela Criminal Colectivos Control Public Services, 25.04.2024, <https://insightcrime.org/news/in-lara-venezuela-criminal-colectivos-control-public-services/>

przestępczości, brak policji w „strefach pokoju” stworzył warunki sprzyjające rozwojowi gangów i ich bezkarności.^[35]

Megabandy, takie jak **gang Tren de Aragua** w północno-środkowej Wenezueli, są kontrolowane przez przywódców gangów przetrzymywanych w więzieniu, czyli *pranes*, którzy odegrali kluczową rolę w tworzeniu tych grup. Niektóre z tych megaband mają kontrolę nad dużymi częściami terytorium i mogą działać w jednym lub kilku stanach. Na przykład **gang El Coquí** kontroluje dzielnicę slumsów Cota 905 i jej społeczności w El Cementerio i La Vega w Caracas, obszar, na którym mieszka ponad 300 tys. osób. Prowadzone przez lata śledztwa wykazały, że niektórzy wysoko postawieni politycy mają bliskie powiązania z gangami *pranes* i *megabandas* oraz ułatwiają ich działalność przestępczą.^[36]

ACLEd wymienia 31 zidentyfikowanych gangów, jako aktorów przemocy, oprócz niezidentyfikowanych uzbrojonych grup.^[37] Do największych gangów Wenezueli należą:

- **Yeyko Masacre** (stan Zulia),
- **Wilexis Acevedo** (przedmieścia Caracas),
- **Tren de Guayana** (stan Bolívar),
- **gang Deiber Johan González, alias “Carlos Capa,”** (region Valles del Tuy w północno-środkowym stanie Miranda),
- **Organización R – OR** (stan Bolívar),
- **Las Claritas Sindicato** (Bolívar),
- **Tren de Aragua** (siedziba jego kierownictwa mieści się w więzieniu Tocarón).^[38]

Sindicatos – związki zawodowe lub syndykaty w języku hiszpańskim, niezwiązane z prawami pracowniczymi organizacje przestępcze, coraz częściej przejmują kontrolę nad regionami bogatymi w zasoby, w szczególności łukiem górniczym Orinoko w stanie Bolívar. Wzmocnione sojuszami z skorumpowanymi urzędnikami państwowymi *sindicatos* „określają, kto wchodzi i wychodzi z danego obszaru, narzucają zasady i wymierzają surowe kary tym, którzy je łamią”, czerpiąc jednocześnie zyski z działalności górniczej i haraczy. Te grupy przestępcze muszą również stawić czoła rosnącej konkurencji ze strony innych grup stosujących przemoc, takich jak kolumbijska grupa rebeliancka, **Narodowa Armia Wyzwolenia (ELN)**,

³⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Armed Groups in Venezuela, 2.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/aced-methodology-for-coding-armed-groups-in-venezuela/>

³⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Armed Groups in Venezuela, 2.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/aced-methodology-for-coding-armed-groups-in-venezuela/>

³⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, atakujący, 01.10.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³⁸ Insight Crime, Venezuela’s Organized Crime Top 10 for 2023, 16.02.2023, <https://insightcrime.org/news/venezuelas-organized-crime-top-10-for-2023/>

która przejęła kontrolę nad częścią terytorium, nad którym wcześniej znajdowały się sindicatos.^[39]

Kolumbijskie grupy rebelianckie, takie jak **Rewolucyjne Siły Zbrojne Kolumbii (FARC)**, dla których rząd Wenezueli otwarcie wyraził poparcie, oraz ELN są również aktywne w Wenezueli. Grupy te działają i mają bazy w stanach wzdłuż zachodniej granicy Wenezueli - **Amazonas, Apure, Bolívar, Táchira i Zulia**. Grupy rebelianckie sprawują również faktyczną kontrolę nad niektórymi miastami w pobliżu granicy. Doniesienia wskazują, że zapewniają one podstawowe usługi mieszkańcom, pośredniczą w sporach o ziemię, a nawet karzą złodziei. Działalność przestępcza, w tym handel narkotykami i nielegalne wydobycie są kluczowe do finansowania ich operacje.^[40]

ELN od dziesięcioleci jest obecne na terytorium Wenezueli, ale w ostatnich latach jej obecność w tym kraju nabiera coraz większego znaczenia, ponieważ operacje na terenie Kolumbii są ograniczane przez siły bezpieczeństwa tego kraju. Od 2017 r. ELN zwiększyła swoją obecność na granicy Wenezueli i Kolumbii, przejmując terytoria i obszary działalności przestępczej kontrolowane wcześniej przez FARC, aby kontrolować transgraniczny przepływ narkotyków i przemytu, rekrutować nowych członków spośród wenezuelskich migrantów oraz rości sobie prawa do złóż minerałów i strategicznych szlaków rzecznych. Posiada również bazy i wzmacnia swoje siły w **Barinas, Guárico, Lara i Falcón**.^[41] Aktualnie ELN jest obecne w 12 z 23 stanów Wenezueli, przy czym grupy te są szczególnie aktywne w stanie **Apure**. Wenezuelskie wojsko zostało rozmieszczone w regionie przygranicznym w celu patrolowania przejść granicznych i dochodzi na tym obszarze do starć zarówno z oddziałami ELN, jak i FARC.^[42]

Wenezuela jest także obszarem działania **Boliwariańskich Sił Wyzwolenia (Fuerzas Bolivarianas de Liberación, FBL)**, znanych również jako **Patriotyczne Siły Wyzwolenia Narodowego (Las Fuerzas Patrióticas de Liberación Nacional, FPLN)** lub pod pseudonimem „**Boliches**”. Jest to grupa partyzancka pochodzenia wenezuelskiego założona w latach 80-tych. Przez ostatnie dwie dekady występowała jako obrońca „rewolucji boliwariańskiej” rozpoczętej przez byłego prezydenta Wenezueli Hugo Cháveza. Aktualnie grupa łączy działalność polityczną z przestępczą.^[43] Kontrola terytorialna, jaką FBL sprawuje nad kilkoma nieformalnymi przejściami granicznymi, umożliwiła jej czerpanie zysków z przemytu i wymuszeń, przepraw przez rzeki w celu przemytu bydła i benzyny z Wenezueli do Kolumbii.^[44]

³⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Armed Groups in Venezuela, 2.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/aced-methodology-for-coding-armed-groups-in-venezuela/>

⁴⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Armed Groups in Venezuela, 2.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/aced-methodology-for-coding-armed-groups-in-venezuela/>

⁴¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁴² Insight Crime, ELN in Venezuela, 28.01.2020, <https://insightcrime.org/venezuela-organized-crime-news/eln-in-venezuela/>

⁴³ Insight Crime, Venezuela's Organized Crime Top 10 for 2023, 16.02.2023, <https://insightcrime.org/news/venezuelas-organized-crime-top-10-for-2023/>

⁴⁴ Insight Crime, FBL/FPLN, 14.02.2023, <https://insightcrime.org/venezuela-organized-crime-news/fbl/>

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Brak jest informacji wskazujących na to, by w Wenezueli obowiązywało obecnie ustawodawstwo specjalne typu: stan wojenny, operacja specjalna, godzina policyjna itp.

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

ANALIZA STATYSTYCZNA

Według danych ACLED, w 2023 r. w 159 w różnego rodzaju incydentach śmierć poniosło 169 cywilów, z kolei w 2024 r. odnotowano 172 incydentów i 149 ofiar cywilnych.^[45]

Mapa. Miejsca śmierci cywilów w Wenezueli w okresie: 01.01.2023-31.12.2024 (grafika wykonana przez WIKP w programie PowerBI, na podstawie danych ACLED i OpenStreetMap).^[46]

⁴⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, Civilians, 1.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Prowincja (admin1)	Liczba zdarzeń	Liczba ofiar
Zulia	62	59
Miranda	43	43
Aragua	22	26
Bolivar	27	26
Distrito Capital	24	25
Falcon	29	21
Guarico	21	21
Sucre	17	20
Carabobo	25	19
Tachira	14	11
Monagas	6	8
Trujillo	4	8
Anzoategui	8	7
Barinas	5	4
Lara	4	4
Yaracuy	2	4
Delta Amacuro	3	3
Merida	3	3
Suma	331	318

Tabela. Liczba śmiertelnych ofiar cywilnych w poszczególnych jednostkach administracyjnych Wenezueli w okresie: 01.10.2023-31.12.2024.^[47]

Ponadto Wenezuela zajmuje 6 miejsce pod względem najwyższego wskaźnika zabójstw w Ameryce Łacińskiej. W 2024 r. w Wenezueli odnotowano prawie 26,2 zabójstw na 100 tys. mieszkańców, co oznacza spadek ze wskaźnika zabójstw wynoszącego 26,8 rok wcześniej. Od 2017 r., kiedy to osiągnął najwyższy poziom, wskaźnik zabójstw w Wenezueli spada z roku na rok.^[48]

Jako ogólne przyczyny wysokiej liczby zabójstw w Wenezueli wymienia się kryzys polityczny i gospodarczy, który podważył legitymację instytucji. Wojsko i policja zostały w dużej mierze zdyskredytowane. Mówi się, że państwowe agencje bezpieczeństwa zarówno dopuszczają się śmiertelnej przemocy, jak i ją ignorują. Bezkarność jest powszechna, a koszty morderstw niskie - szacuje się, że 92% zabójstw nie kończyło się wyrokiem skazującym.^[49]

Badanie opinii publicznej wykazało również, że 80% Wenezuelczyków „bardzo” lub „częściowo” obawia się zabójstwa. Ten strach przed przemocą napędza kryzys migracyjny.^[50]

Analiza przypadków zabójstw zebranych przez ACLED wykazała, że w większość z nich motywy nie są znane, często jako przyczynę wymienia się wymuszenia (nie

⁴⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁸ Statista, Wenezuela: homicide rate 2014-2024, 04.03.2025, <https://www.statista.com/statistics/984669/homicide-rate-venezuela/>

⁴⁹ Canadian Global Affaires Institute, Muggah R., Garzon J.C., Wenezuela's raging homicide epidemic is going unrecorded, 31.03.2017, <https://www.cgai.ca/opedmarch312017>

⁵⁰ Canadian Global Affaires Institute, Muggah R., Garzon J.C., Wenezuela's raging homicide epidemic is going unrecorded, 31.03.2017, <https://www.cgai.ca/opedmarch312017>

płacenie haraczu), w wielu przypadkach policja wiąże zabójstwa z działalnością wrogich gangów i przyczyny określa jako „wyrównywanie rachunków”.^[51]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

W okresie od początku 2023 r. do końca 2024 r. na terenie Wenezueli nie odnotowano działań zbrojnych, które wymierzone byłyby w ludność cywilną.

W 2024 r. Wenezuelskie siły powietrzne przeprowadziły tylko raz naloty na obszary kontrolowane przez gang Tren del Llano w Acevedo (Caucagua, Miranda), w ramach trwającej operacji bezpieczeństwa przeciwko tej grupie. Siedmiu mieszkańców w wyniku tej akcji zostało rannych i przewiezionych do szpitala na leczenie. Doszło również do zniszczenia mienia.^[52]

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

W okresie od początku 2023 r. do końca 2024 r. odnotowano sporadyczne działania ELN i FARC wobec cywilów, głównie porwania. Nie odnotowano ofiar śmiertelnych.^[53]

DZIAŁANIA ODWETOWE

W okresie od początku 2023 r. do końca 2024 r. nie odnotowano ofiar cywilnych w wyniku operacji odwetowych przeprowadzanych przez członków sił zbrojnych Wenezueli.

SYTUACJA HUMANITARNA

W 2025 r. utrzymuje się nadal trudną sytuacją ekonomiczną w Wenezueli, wynikającą nie tyle z kwestii bezpieczeństwa, ile ogólnej niewydolności państwa. Według szacunków ONZ, 7,6 miliona osób potrzebuje pomocy humanitarnej.^[54] Unia Europejska oceniała w 2024 r., że pomocy humanitarnej potrzebuje ok. 20 mln mieszkańców Wenezueli.^[55] Wenezuelczycy nadal stoją w obliczu poważnych wyzwań związanych z dostępem do usług zdrowotnych, godnej pracy i odpowiedniego standardu życia. Wciąż pojawiają się doniesienia o braku niezbędnych leków i środków medycznych w i tak już słabo obsadzonym publicznym systemie opieki zdrowotnej. Według doniesień, większość pacjentów i ich rodzin nie

⁵¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, civilians, attack, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, 1.01.2023-31-01.2024, dane pobrano 15.01.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, civilians, attack, ELN, FARC, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁴ OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights, Oral Update on Human Rights Situation in Venezuela, 20.03.2025, <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/oral-update-human-rights-situation-venezuela-20-march-2025>

⁵⁵ European Commission, European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, Wenezuela, 2024, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/latin-america-and-caribbean/venezuela_en

jest w stanie pokryć kosztów leków i często są oni proszeni o przynoszenie własnych materiałów na operacje.^[56]

Nadal dochodzi do zawieszania wynagrodzeń w sektorze publicznym i zwolnień z pracy, w tym nauczycieli, a także w innych sektorach.^[57]

Sytuacja jest jeszcze gorsza w przypadku rdzennej ludności, która jest bardziej narażona na HIV, malarię i gruźlicę, mając niewielki lub żaden dostęp do odpowiednich usług medycznych i ratunkowych. Brak przejrzystości w zakresie wskaźników śmiertelności ogranicza opracowywanie odpowiednich planów zapobiegania i reagowania.^[58]

Niektóre rdzenne społeczności odczuwają szczególnie dotkliwie skutki nielegalnego wydobywania na ich terytorium, w tym na obszarach wcześniej uznanych za wolne od wydobywania, w stanie Amazonas i innych. Sytuację pogarszają operacje wojskowe mające na celu ograniczenie nielegalnego wydobywania.^[59]

W 2024 r. UE przeznaczyła prawie 75 mln euro na pomoc humanitarną, aby odpowiedzieć na najpilniejsze potrzeby Wenezuelczyków.^[60] Pomocy udzielają organizacje międzynarodowe, w tym agencje ONZ oraz organizacje rządowe różnych krajów i organizacje pozarządowe lokalne i międzynarodowe.^[61]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

W okresie od początku 2023 r. do końca 2024 r. nie odnotowano ataków terrorystycznych w Wenezueli. Eksplozje do których doszło w tym czasie były związane z działalnością niezidentyfikowanych ugrupowań zbrojnych.^[62]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Według organizacji pozarządowych krajowe, stanowe i miejskie jednostki policji, a także siły zbrojne i **colectivos** (por. opracowanie WIKP nr DPU-WIKP-424/499/2023 z dnia 8 grudnia 2023 r.) dokonują setek pozaprawnych zabójstw każdego roku.^[63]

⁵⁶ OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), Oral Update on Human Rights Situation in Venezuela, 20.03.2025, <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/oral-update-human-rights-situation-venezuela-20-march-2025>

⁵⁷ OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), Oral Update on Human Rights Situation in Venezuela, 20.03.2025, <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/oral-update-human-rights-situation-venezuela-20-march-2025>

⁵⁸ OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), Oral Update on Human Rights Situation in Venezuela, 20.03.2025, <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/oral-update-human-rights-situation-venezuela-20-march-2025>

⁵⁹ OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), Oral Update on Human Rights Situation in Venezuela, 20.03.2025, <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/oral-update-human-rights-situation-venezuela-20-march-2025>

⁶⁰ European Commission, European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, Venezuela, 2024, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/latin-america-and-caribbean/venezuela_en

⁶¹ HPN (Humanitarian Practice Network), The Complex Humanitarian Emergency in Venezuela, 03.2022, https://odihpn.org/wp-content/uploads/2022/04/HE-80_Venezuela_web.pdf

⁶² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Venezuela, civilians, grenade, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶³ USDOS (US Department of State), 2023 Country Reports on Human Rights Practices, 23.04.2024, <https://www.state.gov/reports/2023-country-reports-on-human-rights-practices/venezuela/>

ACLED nie odnotowuje wielu takich przypadków. W okresie od początku 2023 r. do końca 2024 r. ACLED wymienia 34 incydenty z udziałem wojska lub policji, w których zginęły 24 osoby. Ofiarami są osoby w stosunku do których policja lub wojsko użyła broni palnej, często bez wyjaśnionego motywu. Służby bezpieczeństwa przeprowadzają również rajdy na wybrane obiekty wyjaśniając, że atakowani mogli należeć do grup przestępczych. Często motywy działań nie są do końca wyjaśnione. Np. w dniu 24.01.2024 r. w Valera (Trujillo) kilku funkcjonariuszy policji zastrzeliło dwóch mężczyzn przebywających w areszcie policyjnym, a następnie zainscenizowało miejsce zbrodni, aby zabójstwa wyglądały na część starcia zbrojnego. Ofiary zostały aresztowane przez sąd sportowy w Bella Vista w niejasnych okolicznościach, przewiezione na lokalny posterunek policji, a następnie znalezione martwe w samochodzie. Czterech funkcjonariuszy policji zostało aresztowanych za te zabójstwa kilka dni później, dwóch pozostawało na wolności.^[64]

W dniu 26.01.2024 r. w Caracas - Sucre (Miranda) siły policyjne zabiły trzech mężczyzn w domu podczas nalotu policyjnego w dzielnicy El Campito w parafii Petare. Według krewnych ofiar i świadków, jednostka policji wtargnęła do trzypiętrowego budynku, wypędziła 17 jego mieszkańców, w tym pięcioro dzieci, a następnie zastrzeliła trzech mężczyzn, którzy pozostali w środku, i zainscenizowała miejsce zbrodni tak, aby zabójstwa wyglądały na część starcia zbrojnego. Wersja policji twierdzi, że zmarli byli powiązani z grupami przestępczymi działającymi w okolicy, a zabójstwa miały miejsce podczas starcia zbrojnego.^[65]

Ogólnodostępne źródła wyrażają także zaniepokojenie dużą liczbą przypadków przemocy ze względu na płeć wobec kobiet i dziewcząt, w tym utrzymującymi się zabójstwami kobiet, zaginięciami oraz przemocą psychiczną i seksualną wobec kobiet i dziewcząt.^[66]

W okresie od początku 2023 r. do końca 2024 r. na terenie Wenezueli odnotowano szereg działań ze strony gangów lub nieokreślonych ugrupowań zbrojnych wymierzonych w osoby cywilne. Są to zamachy na pojedyncze, konkretne osoby, całe rodziny, niekiedy w atakach giną osoby przypadkowe. Motywy zabójstw najczęściej nie są znane, w innych przypadkach przyczyną są wymuszenia, czy wymiana przypadkowa wymiana ognia między członkami gangów a służbami bezpieczeństwa. Przykładowo w dniu 5.01.2023 r. w Barranquitas (Zulia) kilku podejrzanych z gangu El Yiyi zastrzeliło i zabiło trzech rybaków w związku z wymuszeniami, a ciała dwóch z nich porzuciło w jeziorze Maracaibo. Nagranie z zabójstwa pojawiło się w mediach społecznościowych. Aresztowano trzy osoby.^[67]

18.08.2024 r. w Barcelonie (Anzoategui) członek gangu El Jonathan el Gallero zastrzelił mężczyznę z niejasnych powodów. Sprawca został zastrzelony i zabit

⁶⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Venezuela, civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Venezuela, civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁶ Amnesty International (AI), The State of the World's Human Rights; Venezuela 2023, 24.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107914.html>

⁶⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Venezuela, civilians, attack, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

podczas zbrojnego starcia z policją około dwa tygodnie później, okazało się, że był powiązany z ponad 30 innymi przestępstwami.^[68]

Sporadycznie sprawcy posługują się granatami. W okresie 1.01.2023-31.01.2024 r. było 13 takich przypadków. Śmierć w nich poniosło 5 osób. Np. w dniu 20.07.2024 r. w La Toscana (Monagas) w niejasnych okolicznościach granat został zdetonowany w domu, zabijając dwóch mężczyzn, raniąc kobietę i powodując rozległe szkody materialne. Policja rozważa dwie hipotezy. Z jednej strony, że granat mógł zostać rzucony w dom przez niezidentyfikowanego podejrzanego z grupy przestępczej, prawdopodobnie w związku z wymuszeniami lub sporami między gangami; z drugiej strony, że ofiary wynajmowały dom, że w pomieszczeniach znajdowały się materiały wybuchowe i że mogła to być przypadkowa detonacja.^[69]

16.10.2024 r. w Urena (Tachira) niezidentyfikowany podejrzany rzucił granat w sektorze, w którym nielegalnie sprzedawane jest paliwo, w dzielnicy Bonilla. Jego detonacja zraniła kierowcę taksówki motocyklowej. Nie ma informacji na temat tożsamości lub motywu sprawcy.^[70]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

Zagwarantowana w konstytucji, wolność zgromadzeń jest w praktyce poważnie ograniczona, i znane są gwałtowne starcia między protestującymi a siłami bezpieczeństwa są znane.^[71]

Masowe protesty wybuchły w całej Wenezueli po wyborach prezydenckich w lipcu 2024 r., a tysiące ludzi wyszło na ulice, aby zakwestionować bezpodstawne roszczenia urzędującego prezydenta Maduro do zwycięstwa. Siły bezpieczeństwa i prorządowe grupy zbrojne zareagowały na w większości pokojowe protesty z nieproporcjonalną siłą, dokonując arbitralnych aresztowań i używając gazu łzawiącego i ostrej amunicji do rozpraszania tłumów. Według wenezuelskich władz, do połowy sierpnia ponad 2400 osób zostało aresztowanych w związku z protestami. Wenezuelskie organizacje broniące praw człowieka poinformowały, że podczas protestów zginęły 24 osoby; wrześniowy raport Human Rights Watch uznał te doniesienia za wiarygodne i przedstawił dowody wskazujące na udział funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa w wielu zabójstwach.^{[72][73]}

Władze Wenezueli zachęcały również ludzi do zgłaszania każdego, kto brał udział w protestach, aresztując domniemanych demonstrantów w ich domach w tygodniach i miesiącach po wyborach. Wielu protestujących i oskarżonych o udział w antyrządowych demonstracjach zostało arbitralnie oskarżonych o poważne przestępstwa, w tym terroryzm, i pozostało w areszcie pod koniec roku 2024.^[74]

⁶⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, civilians, attack, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, civilians, grenades, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, civilians, grenades, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷¹ Freedom House, Freedom in the World, Wenezuela, <https://freedomhouse.org/country/venezuela/freedom-world/2025>

⁷² Freedom House, Freedom in the World, Wenezuela, <https://freedomhouse.org/country/venezuela/freedom-world/2025>

⁷³ HRW (Human Rights Watch), Wenezuela: Brutal Crackdown on Protesters, Voters, Killings, Mass Arrests Following Elections, 27.08.2024, <https://www.hrw.org/news/2024/09/04/venezuela-brutal-crackdown-protesters-voters>

⁷⁴ Freedom House, Freedom in the World, Wenezuela, <https://freedomhouse.org/country/venezuela/freedom-world/2025>

ACLED odnotowuje w 2024 r. 21 protestów z użyciem siły, jednak nie wymienia ofiar śmiertelnych.^[75]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Wenezuela pozostaje znaczącym ośrodkiem handlu ludźmi, w którym wykorzystywane są zarówno ofiary krajowe, jak i zagraniczne. Kobiety są szczególnie bezbronne i często wykorzystywane seksualnie. Działalność przestępczą ułatwia brak kontroli ze strony policji oraz współdziałanie władz migracyjnych, kapitanów statków i grup mafijnych działających na granicach.^[76]

Nielegalna broń jest powszechnie dostępna w Wenezueli, a w jej obrocie znaczącą rolę odgrywa korupcja w rządzie. Większość broni gangów pochodzi od państwowego producenta broni palnej, niektórzy członkowie sił bezpieczeństwa sprzedają swoją broń na czarnym rynku. Brak odpowiedzialności rządu oraz zachęty dla urzędników do konfiskowania i niszczenia broni stworzyły błędne koło, w ramach którego funkcjonariusze policji sprzedają przestępcom skonfiskowaną broń. Szlaki prowadzące z Wenezueli, w szczególności przez Norte de Santander i Arauca, są ważnymi kanałami napływu rosyjskiej i europejskiej broni do Kolumbii.^[77]

Wenezuela pozostaje głównym krajem zajmującym się produkcją i handlem kokainą, a handel narkotykami ułatwiają wysocy rangą urzędnicy. Rzeką Amazonka to kluczowy szlak przemytu narkotyków obejmujący Kolumbię, Wenezuelę i Brazylię, przy czym Brazylia jest głównym krajem transportu narkotyków do Europy. Organizacje przestępcze wykorzystują szybkie łodzie do transportu kokainy na wyspy karaibskie, a Wenezuelczycy zapewniają tanią siłę roboczą przy zbiorze, przetwarzaniu i transporcie przesyłek.^[78]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Ruch wewnętrzny jest ograniczony przez zagrożenia dla bezpieczeństwa fizycznego w niektórych częściach kraju, a Wenezuelczycy nadal uciekają za granicę przed prześladowaniami politycznymi, brakiem bezpieczeństwa oraz nakładającymi się kryzysami społecznymi i gospodarczymi.^[79]

Po lipcowych wyborach prezydenckich z 2024 r. rząd zaczął anulować bez uprzedzenia i podania przyczyny paszporty wenezuelskich dziennikarzy, działaczy na

⁷⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Wenezuela, Civilians, protests with violence, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁶ Global Organized Crime Index, Wenezuela, <https://ocindex.net/country/venezuela>

⁷⁷ Global Organized Crime Index, Wenezuela, <https://ocindex.net/country/venezuela>

⁷⁸ Global Organized Crime Index, Wenezuela, <https://ocindex.net/country/venezuela>

⁷⁹ Freedom House, Freedom in the World, Wenezuela, <https://freedomhouse.org/country/venezuela/freedom-world/2025>

rzecz praw człowieka, przywódców politycznych i innych, co wpłynęło na ich zdolność do podróżowania do lub z Wenezueli.^[80]

Rząd Maduro ograniczył przemieszczanie się niektórych liderów opozycji, czasami odmawiając im wstępu na pokłady samolotów krajowych.^[81]

Od września 2024 r. Wenezuelczycy przybywający do kraju drogą lotniczą nie mogą już wjeżdżać do kraju przy użyciu wenezuelskiego dowodu osobistego lub nieaktualnego paszportu, ale muszą posiadać ważny wenezuelski paszport lub specjalne dokumenty podrózne. Loty z Wenezueli do Panamy, Dominikany, Peru i Chile zostały zawieszane co najmniej do września po tym, jak kraje te odmówiły uznania rzekomego zwycięstwa wyborczego Maduro.^[82]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Większość ludności koncentruje się na północnych i zachodnich wyżynach wzdłuż wschodniej części na północnym krańcu Andów, na obszarze obejmującym stolicę Caracas. Populacja miejska obejmuje: 88,4% całkowitej populacji (2023). Wskaźnik urbanizacji to 1,16% w skali rocznej (2020-25).^[83]

Miasta o największej populacji: Caracas (stolica) – 2,972 mln, Maracaibo - 2,368 mln, Valencia - 1,983 mln, Barquisimeto - 1,254 mln, Maracay - 1,243 mln, Ciudad Guayana - 964 tys. (2023).^[84]

Większość migracji wewnętrznych w Wenezueli wynika z braku zatrudnienia na obszarach wiejskich, co zmusza Wenezuelczyków do przenoszenia się do bardziej zaludnionych obszarów miejskich. Ponadto innymi czynnikami powodującymi przesiedlenia są niskie dochody, w dalszej kolejności kwestie bezpieczeństwa, ale także brak podstawowych usług, takich jak dostęp do wody pitnej, opieki zdrowotnej i edukacji itp.^[85]

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

We wrześniu 2023 r. obrońcy praw człowieka zgłosili, że siły zbrojne przejęły kontrolę nad Parkiem Narodowym Yapaçana na południu kraju, wydalając nielegalnych górników i chłopów przy użyciu rzekomo nadmiernej siły. Ministerstwo Obrony potwierdziło śmierć dwóch osób, trzy osoby zostały ranne i eksmisję 12 tys. osób z tego obszaru, z których wiele stanowiła ludność tubylcza. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego podały, że podczas operacji zginęło co najmniej 10 osób.^[86]

⁸⁰ Freedom House, Freedom in the World, Venezuela, <https://freedomhouse.org/country/venezuela/freedom-world/2025>

⁸¹ USDOS (US Department of State), 2023 Country Reports on Human Right Practices, 23.04.2024, <https://www.state.gov/reports/2023-country-reports-on-human-rights-practices/venezuela/>

⁸² Freedom House, 2024 Freedom in the World, Venezuela, <https://freedomhouse.org/country/venezuela/freedom-world/2025>

⁸³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁸⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁸⁵ Integral Human Development, Venezuela, <https://migrants-refugees.va/country-profile/venezuela/>

⁸⁶ Amnesty International (AI), The State of the World's Human Rights; Venezuela 2023, 24.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107914.html>

UCHODŹCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Obecna sytuacja polityczna i gospodarcza w Wenezueli doprowadziła do bezprecedensowego napływu migrantów i uchodźców w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach. Od grudnia 2024 r. ponad 7,89 mln Wenezuelczyków przebywa poza swoim krajem pochodzenia, co stanowi drugie co do wielkości wysiedlenie na świecie. Kraje sąsiadujące z Wenezuelą solidarnie i gościnnie reagują na wyzwania humanitarne i związane z mobilnością ludzi, a ich drzwi w dużej mierze pozostają otwarte dla wenezuelskich migrantów i uchodźców. Większość migrantów i uchodźców z Wenezueli przebywa w regionie (6,70 mln według stanu na grudzień 2024 r.). Do największych krajów przyjmujących należą Kolumbia (2,8 mln), Peru (1,7 mln), Brazylia, Chile i Ekwador.^[87]

PODSUMOWANIE

Boliwariańska Republika Wenezueli (hiszp. *República Bolivariana de Venezuela*) jest federalną republiką prezydencką.

System prawny Wenezueli nie przewiduje kary śmierci. Nie jest ona orzekana ani wykonywana.

Na terenie Wenezueli toczy się konflikt pomiędzy siłami zbrojnymi tego kraju a grupami zbrojnymi, m.in. kolumbijską Armią Wyzwolenia Narodowego (ELN) oraz grupami zbrojnymi, które wyłoniły się z Rewolucyjnych Sił Zbrojnych Kolumbii (FARC). Członkowie ELN oraz FARC działają w Wenezueli, głównie w stanach Amazonas, Apure, Bolívar, Guárico, Táchira, i Zulia. Incydenty, związane z działalnością tych organizacji nie powodują jednak powszechnego zagrożenia dla życia ludności cywilnej.

Jednakże w Wenezueli działa także kilkadziesiąt gangów przestępczych, które są aktywne w całym kraju, ale przede wszystkim na terenie przygranicznym Wenezueli z Kolumbią, Brazylią i Gujaną oraz w stanie Arco Minero del Orinoco. Skala zabójstw na tle kryminalnym jest jedną z najwyższych w regionie, stanowiąc poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa cywilów.

Starcia między siłami zbrojnymi a niepaństwowymi grupami zbrojnymi, przemoc wynikająca z nielegalnego wydobycia i walk między gangami o kontrolę nad kopalniami mogą powodować przesiedlenia setek cywilów do sąsiednich stanów i gmin. Migracje odnotowano w stanie Apure oraz w stanach granicznych, takich jak Bolívar i Amazonas. Kryzys gospodarczy i humanitarny powoduje masowe wyjazdy z kraju, najczęściej do innych państw regionu.

⁸⁷ IOM (International Organization for Migration) About the Regional Venezuela Situation, <https://respuestavenezolanos.iom.int/en/about-regional-venezuela-situation>

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Armed Groups in Venezuela, 2.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/aced-methodology-for-coding-armed-groups-in-venezuela/>
2. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Venezuela,01.01.2023-31-01.2024, dane pobrano 15.01.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>
3. Ameryka Łacińska, Kwartalnik Analityczno-Informacyjny, Kryzys gospodarczy w Wenezueli. Przyczyny i konsekwencje, 30.12.2019, <https://amerykalacinska.com/resources/html/article/details?id=222107&language=pl>
4. Amnesty International (AI), The State of the World's Human Rights; Venezuela 2023, 24.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107914.html>
5. Amnesty International (AI), The State of the World's Human Rights; Venezuela 2023, 24.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107914.html>
6. Amnesty International, Venezuela Overview, <https://www.amnesty.org/en/location/americas/south-america/venezuela/>
7. Canadian Global Affaires Institute, Muggah R., Garzon J.C., Venezuela's raging homicide epidemic is going unrecorded, 31.03.2017, <https://www.cgai.ca/opedmarch312017>
8. Caritas.pl, Paczka dla Wenezueli. Pomóżmy głodującym, 26.06.2020, <https://caritas.pl/blog/2020/06/26/paczka-dla-wenezueli-pomozmy-glodujacym/>
9. CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook. Venezuela, 13.03.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>
10. Defence24.pl, Masowe poparcie ludności Wenezueli dla planów przejścia części Gujany, 04.12.2023, <https://defence24.pl/geopolityka/masowe-poparcie-ludnosci-wenezueli-dla-planow-przejecia-czesci-gujany>
11. Dialogo Americas, Maduro Stokes Up Essequibo Conflict to Gain Legitimacy, 13.03.2025, <https://dialogo-americas.com/articles/maduro-stokes-up-essequibo-conflict-to-gain-legitimacy/>
12. European Commission, European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, Venezuela, 2024, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/latin-america-and-caribbean/venezuela_en
13. Freedom House, 2024 Freedom in the World – Venezuela, <https://freedomhouse.org/country/venezuela/freedom-world/2024>
14. Gazeta prawna, Wenezuela gromadzi swoje wojsko przy granicy z Gujaną. Będzie konflikt?, 13.02.2024, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/9430910,wenezuela-gromadzi-swoje-wojsko-przy-granicy-z-gujana-bedzie-konflikt.html>
15. Global Organized Crime Index, Venezuela, <https://ocindex.net/country/venezuela>

16. HPN (Humanitarian Practice Network), The Complex Humanitarian Emergency in Venezuela, 03.2022, https://odihpn.org/wp-content/uploads/2022/04/HE-80_Venezuela_web.pdf
17. HRW (Human Rights Watch), Venezuela: Brutal Crackdown on Protesters, Voters, Killings, Mass Arrests Following Elections, 27.08.2024, <https://www.hrw.org/news/2024/09/04/venezuela-brutal-crackdown-protesters-voters>
18. In Sight Crime, In Lara, Venezuela Criminal Colectivos Control Public Services, 25.04.2024, <https://insightcrime.org/news/in-lara-venezuela-criminal-colectivos-control-public-services/>
19. Insight Crime, ELN in Venezuela, 28.01.2020, <https://insightcrime.org/venezuela-organized-crime-news/eln-in-venezuela/>
20. Insight Crime, FBL/FPLN, 14.02.2023, <https://insightcrime.org/venezuela-organized-crime-news/fbl/>
21. Insight Crime, Venezuela's Organized Crime Top 10 for 2023, 16.02.2023, <https://insightcrime.org/news/venezuelas-organized-crime-top-10-for-2023/>
22. Integral Human Development, Venezuela, <https://migrants-refugees.va/country-profile/venezuela/>
23. IOM (International Organization for Migration), About the Regional Venezuela Situation, <https://respuestavenezolanos.iom.int/en/about-regional-venezuela-situation>
24. OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), Oral Update on Human Rights Situation in Venezuela, 20.03.2025, <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/oral-update-human-rights-situation-venezuela-20-march-2025>
25. Przemiany Ustrojowe, Dokąd zmierza Wenezuela? O kryzysie społeczno-ekonomicznym w Wenezueli, 05.07.2021, <http://przemianyustrojowe.pl/wywiady/dokd-zmierza-wenezuela-o-kryzysie-spoeczno-ekonomicznym-w-wenezueli>
26. Statista, Venezuela: homicide rate 2014-2024, 04.03.2025, <https://www.statista.com/statistics/984669/homicide-rate-venezuela/>
27. TVN24, "Egzystencjalne zagrożenie". Wenezuela zagłosowała za przejściem ponad połowy terytorium sąsiedniego państwa, 04.12.2024, <https://tvn24.pl/swiat/wenezuela-referendum-ws-przejecia-essequibo-ponad-polowy-terytorium-gujany-wyniki-konsekwencje-st7502807>
28. TVN24, Wenezuelski dyktator pyta obywateli, czy chcą przyłączenia bogatego w ropę regionu sąsiedniego kraju, 03.12.2024, <https://tvn24.pl/swiat/wenezuela-gujana-referendum-o-zajeciu-regionu-essequibo-st7497244>
29. USDOS (US Department of State), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Venezuela, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107618.html>
30. Wikipedia, Capital punishment in Venezuela, https://en.wikipedia.org/wiki/Capital_punishment_in_Venezuela

31. Wilfredor (Wikipedia), Political divisions of Venezuela, CC-BY-SA-2.5 and older versions (2.0 and 1.0), 16.04.2028,
https://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_Venezuela